

230- rocznica uchwalenia Konstytucji 3 Maja

Tekst Konstytucji 3 Maja 1791 roku otwierały znamienne słowa:

„Uznając, iż los wszystkich od ugruntowania i wydoskonalenia Konstytucji Narodowej jedynie zawisł, długim doświadczeniem poznawszy rządu naszego wady... wolni od hańbiących tej obecnej przemocy nakazów ceniąc drożej nad życie niepodległość zewnętrzną i wolność wewnętrzną Narodu, którego los w nasze ręce jest powierzonym..., niniejszą konstytucję uchwalamy...”

3 Maja 1791 roku sejm czteroletni uchwalił tak zwaną „Ustawę Rządową”, czyli Konstytucję. Była to pierwsza w Europie, a druga w świecie po konstytucji Stanów Zjednoczonych, ustawa uformowana piśmiem, ustawa regulująca zakres działania władz państwowych oraz prawa obywatelskie. Konstytucja była próbą ratowania zagrożonego bytu państwa, które 1772 roku uległo pierwszemu rozbirowi. Jej ogromną zasługą było rozbudzenie nadziei na niepodległość, a także wskrzeszenie uczuć patriotycznych w niektórych kręgach społeczeństwa. Ponadto Konstytucja 3 maja wprowadzała pojęcie narodu obejmujące także poza szlachtą- mieszczan i chłopów, jak również termin obywatel, przez który rozumiano wszystkich mieszkańców kraj. Redagowanie konstytucji przebiegało w tajemnicy. Jej projekt znała stosunkowo nieliczna grupa posłów. Rozpoczęcie wyznaczonej na 3 Maja sesji było starannie przygotowane. Wbrew regulaminowi obrad, nie zapoznano izby z projektem nowej ustawy w obawie, żeby posłowie przeciwni reformom, nie odrzucili ustawy. Wykorzystano fakt, że w Warszawie przebywało z 359 posłów tylko 182, w tym większość popierających reformy i złożono projekt nowej ustawy w Sejmie: Czytamy: „Wojsko stanęło pod bronią”. Plac Zamkowy wypełniły tłumy mieszczan. W sali sejmowej galerię dla publiczności wypełnili zwolennicy Konstytucji. Opozycja była zdeorientowana i onieśmielona. Król Stanisław August Poniatowski oświadczył: iż wobec groźby nowego rozbioru Polski, widzi jedyny ratunek w przyjęciu „Ustawy Rządowej” Projekt odczytano i poddano pod dyskusję. Izba przyjęła ustawę, po czym wśród radosnej manifestacji mieszkańców Warszawy odbyło się uroczyste zaprzysiężenie Konstytucji...

Zgodnie z modelem oświeceniowym władza państwowa została podzielona na ustawodawczą, wykonawczą i sądowniczą. Konstytucja wzmocniła władzę wykonawczą, wprowadzając zasadę dziedziczenia tronu, zakaz Konfederacji oraz prawa do oporu. Król stał na czele Straży Praw, która sprawowała władzę wykonawczą. Władzę ustawodawczą stanowi dwuizbowy Sejm, podejmujący uchwały większością głosów, co oznaczało zniesienie liberum veto. Posłowie byli wybierani na 2 lata, ograniczano znaczenie sejmików, a pośrednio także magnaterii. Zreformowano sądownictwo. Utrzymano podział społeczeństwa na stany. Przyznano szereg uprawnień dla mieszczan. Nałożono podatki na przedstawicieli szlachty i duchowieństwa. Katolicyzm został uznany za religię

panującą, ale równocześnie gwarantowaną swobodę wyznania. W sprawie chłopów ustawa zapowiadała roztoczenie nad nimi opieki prawnej.

Konstytucja obowiązywała przez rok. Jej dorobek został zniweczony przez Rosję, która wspólnie z członkami Konfederacji targowickiej wystąpiła w obronie dawnego ustroju Rzeczypospolitej. Konsekwencją przegranej Polaków był drugi rozbiór polski 1793 roku, a następnie 1795 roku trzeci rozbiór, który zlikwidował niepodległe państwo polskie na 123 lata.

Rocznicę uchwalenia Konstytucji 3 Maja obchodzili polscy patrioci uroczyście już podczas rozbiorów, pomimo represji i sprzeciwu zaborców

Szczególnie doniosłe uroczystości odbywały się pod koniec XIX wieku w Galicji, gdzie Polacy posiadali szeroką autonomię. Wielkim Świętem państwowym, rocznica ustalenia Konstytucji 3 Maja była w okresie międzywojennym. Po drugiej wojnie światowej, w nowej rzeczywistości politycznej i ustrojowej, zaprzestano obchodzenia tej rocznicy. Dopiero 6 kwietnia 1990 roku Sejm Rzeczypospolitej Polskiej zdecydował przywrócić jako święto państwowe dzień 3 maja tj. rocznicę uchwalenia pierwszej polskiej Konstytucji w 1791 roku. Obecnie jest jednym z ważniejszych uroczystości państwowych w Polsce.

Fragmenty wierszy poświęcone Konstytucji 3 Maja :

„Staliśmy ongiś na rozstaju

wiele minionych, błędnych dróg

Tyś wywiódł nas, o Trzeci Maju

na prawy próg.

„I dusza polska dzięki Tobie

rozkwita pięknem wiernych tchnień

więc zawsze w szczęściu, czy w żałobie-

Ten pomnisz dzień...” *Duninówna, 3 Maj*

„Razem ze strun wiała

Buchnął dźwięk, jakby cała janczarska kapela,

Ozwała się dzwonkami, z zelami, z bębenki,

Brzmi polonez Trzeciego Maja-skoczne dźwięki...

Gdy przy tańcu śpiewano:

Wiwat, król kochany

Wiwat Sejm, Wiwat Naród,

Wiwat wszystkie stany... *A. Mickiewicz „Pan Tadeusz”*

„Więc to zajaśniał,

Blask promienny, majowy

Niechaj wszystkie czczą serca

Ten okrzyk narodu, w świat daleko poleci:

Wolność, Równość- niech żyją,

Niech żyje 3 Maj...” *Sadowska- Klimkowa „3 maj”*

Tekst i dobór wierszy Irena Piątek